

DIANA MARNOT

PRÜMI LEPINGU JA OTSUSE RAKENDAMISEST

PRÜMI LEPINGU JA OTSUSE RAKENDAMISEST

DIANA MARNOT

SISEKAITSEAKADEEMIA
ESTONIAN ACADEMY OF SECURITY SCIENCES

Autoriõigus: Sisekaitseakadeemia 2022

Esikaane foto: David Peinado / Pexels

Makett ja küljendus: Jan Garshnek

Keeletoimetaja: Reili Argus

ISBN 978-9985-67-373-7 (pdf)

www.sisekaitse.ee/kirjastus

SISUKORD

Sissejuhatus	4
Prümi lepingu loomine	5
Prümi võrgustiku toimimine	8
Prümi otsuse kriitika	10
Prümi süsteemi arendamine näotuvastussüsteemi kasutuselevõtuks	11
Kokkuvõte	13
Kasutatud kirjandus	14

SISSEJUHATUS

See kirjutis annab tutvustava ülevaate Prümi lepingu¹ loomisest, toimimisest ja sellele osaks saanud mõningasest kriitikast. Vajadus sõlmida Prümi leping tulenes Schengeni ja Euroopa Liidu (EL) laienemise järel Euroopa riikide sisepiiride kontrolli järkjärgulisest kadumisest. Kontrolli kadumise tõttu tekkisid rahvusvahelise kuritegevusega seotud probleemid ja Euroopa riikidel tekkis vajadus tihendada riikidevahelist koostööd, et võidelda terrorismi, piiriülese kuritegevuse ja ebaseadusliku sisserändega. Kuritegude lahendamise hõlbustamiseks oli vaja võimaldada Euroopa õiguskaitseorganitel tõhusalt jagada naaberriikidega kurijategijate DNA ja daktüloskoopilisi ehk sõrmejälgede andmeid ning sõidukite registreerimisnumbreid. Prümi konventsiooniga (edaspidi Prümi leping) loodi selleks vajalikud õiguslikud mehhanismid ja digitaalne taristu.

Prümi lepingu allkirjastas 2005. aastal seitse Euroopa riiki. Aastal 2008 inkorporeeriti Euroopa Nõukogu otsusega see leping väiksemas mahus Euroopa Liidu õigusesse. EL määras aja, millal kõik liikmesriigid pidid oma andmebaasid ühendama, et anda Prümi võrgustikuga liitunud riikidele andmetele ligipääs. Erinevatel põhjustel pole paljud EL-i liikmesriigid praeguseni veel kas andmebaase loonud või teistele riikidele oma andmetele ligipääsu andnud. Samas toimub järgmise põlvkonna Prümi otsuse uuendamine, sest olemasolevatele DNA, sõrmejälgede ja sõidukite registreerimisnumbritele lisandub näotuvastusüsteemide kasutuselevõtt. Prümi lepinguga kaasnev piiriülene jälitustegevus on selles töös jäetud käsitlemata põhjusel, et tervikpildi saamiseks oleks vaja esitada mõnikord ka infot, mis pole avalik.

Töö tarvis hangiti teadmisi peamiselt avalikest allikatest, aga konsulteeriti ka Sisekaitseakadeemia süüteomenetluse õppetooli assistendi Gea Lingi ning Politsei- ja Piirivalveameti ametniku Maria-Elisabeth Kooliga. Statistilised andmed pärinevad Eesti Kohtuekspertiisi Instituudist.

¹ Eestikeelsetes allikates on terminit „leping“ kasutatud vaheldumisi Prümi konventsiooni ja Prümi otsuse kohta. Selles töös on neid kaht eristatud: Prümi konventsioon on leping, mis sõlmiti aastal 2005. Prümi otsus aga jõustus 2008. aastal EL-i õigusaktidesse inkorporeerimisega.

PRÜMI LEPINGU LOOMINE

Prümi lepingu (inglise keeles *Prüm treaty*) idee sai alguse Saksamaa ja Austria väidetest, et Schengeni viisaruumi laienemine toob kaasa julgeolekuohtude suurenemise – eriti riikides, millel on ühised piirid Ida- ja Kesk-Euroopa riikidega (Walsch, 2008, p. 4). Kui Ida- ja Kesk-Euroopa riigid EL-iga ühinesid ja 2007. aastal ka piirikontroll nende Euroopa riikide vahel kaotati, suurenes EL-is tõepoolest rahvusvaheline kuritegevus. Seetõttu alustas Saksamaa oma naaberriikidega kahepoolseid läbirääkimisi, et suurendada riiklike politseide piiriülest koostööd. Prümi lepingu eesmärk oli tugevdada piiriülest julgeolekukoostööd eelkõige valdkondades, mis oli seotud terrorismi, kuritegevuse ja ebaseadusliku rändega. Algse Prümi lepingu sätted hõlmasid DNA, sõrmejälgede ja sõidukiregistri andmete lihtsustatud andmevahetust, võltsdokumentide analüüsimiseks spetsialistide palkamist ja ka riiklike politseijõudude ühisoperatsioone.

Esimesed jõupingutused biomeetriliste isikuandmete andmebaaside ühendamiseks EL-is tehti 2005. aasta mais, kui Austria, Belgia, Prantsusmaa, Saksamaa, Luksemburg, Holland ja Hispaania allkirjastasid Saksamaa väikelinnas Prümis rahvusvahelise lepingu „Belgia Kuningriigi, Saksamaa Liitvabariigi, Hispaania Kuningriigi, Prantsuse Vabariigi, Luksemburgi Suurhertsogiriigi, Madalmaade Kuningriigi ja Austria Vabariigi vaheline konventsioon piiriülese koostöö tugevdamise kohta, eriti võitlus terrorismi, piiriülese kuritegevuse ja ebaseadusliku rände vastu“. Tekkinud Prümi võrgustik ühendas seitsme allkirjutanud riigi DNA, sõrmejälgede ja sõidukite registreerimise andmebaasid. Prümi lepinguga on reguleeritud ka rahvusvahelise koostöö eri vormid: naaberriikide ühispatrullid ja ühisoperatsioonid, (relvastatud) politseijõudude sisenemine teise riigi territooriumile vahetu ohu ärahoidmiseks ja koostöö massiürituste või katastroofide korral.

EL-i toimimise lepingu V jaotis on pühendatud vabadusel, turvalisusel ja õigusel põhinevale alale (Euroopa Parlament, 2021). Selle valdkonna arendamiseks ja tänapäevastamiseks võeti 2004. aasta novembris Euroopa Nõukogu heakskiidul vastu viisaastaku plaan (2005–2009) nimega „Haagi programm“. Programmi eesmärgiks sai liikmesriikide ühise suutlikkuse parandamine; muude asjade seas rändevoogude reguleerimine, liidu välispiiri kontroll, piiriülese organiseeritud kuritegevusega võitlemine ja terrorismiohu vähendamine (Euroopa Liidu Teataja, 2006). Nii aitas Prümi leping rahvusvahelise politseikoostöö parandamisega kaasa ka Haagi programmi täitmisele. Sellest ajendatuna **inkorporeeriti Prümi lepingu peamiste sätete sisu 2008. aastal EL-i õigusraamistikku** (Euroopa Liidu Teataja, 2008) ning seejärel **hakati lepingut nimetama Prümi otsuseks**. Seega on osa riike liitunud Prümi konventsiooni ehk lepinguga ja teised riigid vaid mõne teatud kohustusega, mis tuleneb Prümi otsusest (vt tabel 1).

TABEL 1. Riigid, mis osalevad Prümi lepingus ja Prümi otsuses

Prümi lepingu ja otsuse osalised	Prümi otsuse osalised	Lepingus osalemisega nõustunud riigid
Austria	Horvaatia	Island
Belgia	Iirimaa	Šveits
Bulgaaria	Itaalia	
Eesti	Kreeka	
Soome	Kreeta	
Prantsusmaa	Küpros	
Saksamaa	Leedu	
Ungari	Läti	
Luksemburg	Poola	
Madalmaad	Portugal	
Rumeenia	Rootsi	
Slovakkia	Taani	
Sloveenia	Tšehhi	
Hispaania		
Norra		

Automatiseeritud andmevahetus on EL-i ja Schengeni liikmete vahel üles ehitatud kontaktpunktide andmevahetusvõimekusele. Lepingu või otsusega liitunud riigid on ühtse võrgu vahendusel liitnud oma DNA, sõrmejälgede ja autoregistri märkide andmebaasid. Eesti liitus Prümi lepinguga 2008. aasta septembris ja dokument ratifitseeriti 2008. aasta detsembris. See tähendab, et Eesti on võtnud Prümi lepinguga liitudes lepingulisi kohustusi enam kui näiteks Läti ja Leedu, kes on liitunud vaid Prümi otsusega. Eestis haldab DNA ja sõrmejälgede andmebaasi Eesti Kohtuekspertiisi Instituut (EKEI), autoregistri andmebaasi Maanteeamet. Naaberriikidest on Eestil kõige tihedam koostöö Soomega, kust päringutabamusi tuleb kõige rohkem ja kust vastatakse ka edasistele taotlustele kiiresti.

Riigid, mis on Prümi lepinguga täielikult liitunud, võimaldavad oma kontaktpunktide kaudu EKEI-le liigipääsu oma registrite isikustamata andmetele, ja vastupidi. Kui riikidel pole andmebaasid ühtsesse võrku liidetud, siis on EKEI-l ikkagi võimalik saata uurin-gutaotluseks õigusabi palve läbi Interpoli riikliku kontaktpunkti. Andmevahetus Prümi lepingu ja otsuse osapooltega on kaheetapiline.

DNA puhul võrreldakse andmeid automaatselt iga päev. Nii osalevad kõik uued DNA-profiilid automaatselt üldises Prümi andmevahetuses, kus neid võrreldakse Prümi riikide andmebaasidega. Kui süsteemide omavahelisest suhtlusest tuleb päringutabamus, siis hinnatakse asjaolusid ja tehakse vajaduspõhiselt lisapäring sinna riiki, kust tabamus pärines. DNA kohta on statistikat peetud alates aastast 2016. Tabelis 2 on esitatud aastatel 2016–2020 Eestis sisestatud DNA-tabamused kõikide Prümi riikidega.

TABEL 2. Eesti DNA-profiilide päringutabamused teistest EL-i liikmesriikidest pärit andmetega

Aasta	2016	2017	2018	2019	2020
Päringutabamused	858	817	962	957	709

Sõrmejälgede andmevahetus on juhtumipõhine. Tabel 3 näitab, kui erineva suurusega on olnud päringud, mida Eestil olnud vaja teiste EL-i liikmesriikide andmebaasidesse teha ja kui palju on meil vaja olnud kontrollida sõrmejälgi teistest andmekogudest. Nimelt esitab ühe riigi menetleja sõrmejälgede päringu süsteemi, mis siis leiab või ei leia teiste riikide andmebaasidest vaste. Seega viiakse läbi ainult menetleja soovitud konkreetsete sündmuskoha- või isikujälgede otsing. Kokkulangevuse korral otsustatakse, kas on otsustarbikas või vajalik teha ka tegelik võrdlus. Oluline on ka see, et riiklikesse registritesse sisestatud andmete kvaliteet on reguleeritud. Selge peab olema, millisel alusel süsteemi pandud jälgimis- või võrdlusmaterjali automaatvõrdlustes kasutatakse. Näiteks peab olema tagatud, et sõrmejälgede kvaliteet on võrdlusuuringuteks piisav.

TABEL 3. Eesti sõrmejäljestatistika aastatel 2015–2020.

Aasta	EL-i liikmesriikide päringud Eesti andmebaasi	Eesti päringud teiste EL-i liikmesriikide andmebaasidesse	Päringutabamused
2015	12 199	1	1
2016	57 523	0	0
2017	13 922	16	0
2018	11 193	20	0
2019	15 569	15	15
2020	16 735	21	2

PRÜMI VÕRGUSTIKU TOIMIMINE

Prümi lepingu läbirääkimiste käigus toimunud arutelud keskendusid suures osas kahele põhiprobleemile. Esimese vaidluspunkti keskmes oli ettepanek luua tsentraliseeritud süsteem, selle asemel et luua mitu detsentraliseeritud riiklikult hallatavat andmebaasi. Saksamaa eelistas tsentraliseeritud andmebaasi, lootes, et uus peakorter andmebaas luuakse Luksemburgi, kuid teisi riike ei õnnestunud selles plaanis veenda. Läbirääkimiste tulemusel loodi Prümiga liitunud partnerite riiklikud andmebaasid, mis võimaldasid liikmetel kasutada riigisiseseid kontaktpunkte. Institutsiooniline ülesehitus jäeti iga riigi ametiasutuste otsustada. (Österreichisches Parlament, 2007)

Teiseks läbirääkimiste vaidluspunktiks olid andmekaitsega seotud küsimused. Prümi partnerid nõustusid, et iga päringu korral on otsene juurdepääs partnerriiigi andmebaasile, vastused antakse aga anonüümselt „tabamus / ei ole tabamust“ (*hit / no hit* režiimis). Tabamuse korral saab taotlev partner viitenumbri (ilma nime ja toimepandud kuritegude loeteluta). Kui osutub vajalikuks, siis saadetakse seejärel taotlus viitenumbriga sellele partnerile, kust tabamus pärineb. Partner vastab omalt poolt andmete ja üksikasjadega, mida tema riigisisene õigusruum lubab edastada. (Walsch, 2008, lk 5)

Saksamaa ja Austria kahepoolset algatatud lepingu tulemusel tehti automatiseeritud andmevahetuse abil kuritegude lahendamisel suuri edusamme. Seetõttu nägid ka teised EL-i siseministrid, et nad on sunnitud Prümi lepinguga liituma ja tegema kampaaniat selle sätete EL-i õigusraamistikku ülevõtmiseks. (Österreichisches Parlament, 2007) Nii olid EL-i nõukogu otsusest juhitud kõik EL-i liikmesriigid kohustatud liituma Prümi lepingu nendes osades, mis käsitlevad DNA- ja sõrmejäljeandmete ning sõidukite andmete vahetust EL-i liikmesriikide vahel.

Teiste EL-i liikmesriikide liitumiseks ette nähtud algne tähtaeg oli 2011. aasta augustis, mil kõik EL-i liikmesriigid pidid olema suutelised tagama Prümi otsuses ette nähtud andmevahetuse (Topfer, 2011). Selleks tähtajaks ei suutnud aga paljud riigid Prümi otsusega erinevatel põhjustel liituda. Näiteks tekkisid probleemid sellega, kui sooviti mobiiliseerida riigi poliitilist enamust Prümi sätete arvestamiseks riigisisest õigust kohandama; huvirühmade vahel tekkisid konfliktid, sest ei suudetud selgeks rääkida, kellele tuleks anda teatud halduspädevused ja kohustused ning lisaks olid ka inim- ja rahalised ressursid napid. Probleem oli ka selles, et riikides olemas olevad süsteemid ei ühildunud omavahel ja vajasisid väljavahetamist. Nimelt ei olnud EL-i riikidel süsteemide loomiseks ja ülesehitamiseks korraldatud ühishanget, vaid iga riik vastutas oma süsteemide üleseadmise eest ise.

Järgmiseks tähtjaks, mil EL-i riigid pidid ühte võrku ühendatud olema, oli aasta 2015 (Kisand, 2013, lk 58). Automaatseid päringuid konventsiooniga mitte liitunud EL-i riigi andmebaasidesse teha ei tohtinud, päringu aluseks pidi olema põhjendatud kahtlus. Ajaga on nõuded ja võimalused aga muutunud. 2021. aasta seisuga suhtlesid automaatselt nende riikide infosüsteemid, kellel oli selleks tehniline võimekus olemas. Samas pole 2022. aasta alguseks kõik EL-i liikmesriigid automatiseeritud andmevahetusele täielikult üle läinud. Põhjused on riigisisised, nii õiguslikud kui ka tehnilised.

DNA-proovide võtmise alused on riigiti erinevad ja sõltuvad konkreetse riigi jurisdiktsioonist. Paljudes riikides peetakse süljeproovi võtmist isikuõiguste (st kehaga seotud õiguste) rikkumiseks ning see on seotud ajaloolise, poliitilise ja kultuurilise pärandiga ning erinevate lähenemisviisidega inimõiguste kaitsele. (Prainsack & Toom, 2013, p. 77) Järgmise näitena saab tuua Inglismaa ja Walesi², kus saab proovi võtta isikutelt, kes on vahistatud registreeritavate kuritegude eest (nt avalikus kohas purjuspäi olek, kerjamine). Prantsusmaal võetakse DNA-andmed ainult vägivalla- ja varakuritegudega seotud kahtlustatavatelt ning süüdimõistetud isikutelt. Belgias laetakse DNA-andmed üles ainult siis, kui inimene on süüdi mõistetud isikuvastases kuriteos. Läti näiteks DNA-profili ei väljasta. Lätilt DNA-profili saamiseks tuleb esitada EIO (*European Investigation Order* ehk Euroopa uurimismäärus).³ Mõned liikmesriigid on keeldunud andmeid vahetama hoopis erinevatel põhjustel, kuigi neil on selleks tehniline võimekus ja juriidiline valmisolek olemas, ning kui seda siiski on tehtud, siis alustatakse operatiivset andmevahetust aeglaselt ja järk-järgult (Council of the European Union, 2019, p. 20).

² Ühendkuningriikides on kolm jurisdiktsiooni: Inglismaa ja Wales, Šotimaa ja Põhja-Iirimaa jurisdiktsioon. Rahvaste Ühenduste kuningriigis pole sellesse kuuluvatel riikidel ühtset jurisdiktsiooni.

³ Kui kriminaalmenetluses on vaja koguda tõendeid teise riigi territooriumil, siis menetleva riigi prokuratuur saadab teise riigi prokuratuurile EIO, mille alusel saab teises riigis teha taotletud toiminguid. (PPA kommentaar)

PRÜMI OTSUSE KRIITIKA

Prümi otsust on kritiseeritud peamiselt kahes punktis – isiklike andmete kaitse ja riigijuhtide ning parlamentide roll läbirääkimisprotsessis. Prümi lepingu põhiline kriitika keskendub valdavalt inimeste põhiõigustele, eelkõige isikuandmete kaitsele. Kriitika keskse argument on see, et liikmesriikides käsitletakse õigusaktides andmete kasutamist, säilitamist ja kustutamist erinevalt. (Walsch, 2008, p. 6) See tähendab, et riigiti on andmeid kogutud ebaühtlastelt alustelt. Nagu eelnevalt mainitud, ei jaga mitu riiki, nagu näiteks Ühendkuningriigid ja Läti, Prümi võrgustiku liikmetega oma elanike DNA-andmeid automaatselt.

Teisalt väidab Walsch (2008, p. 81), et riikide juhid pidasid läbirääkimisi peaaegu täiesti salaja ja väga kiiresti, mis on Euroopa seadusandliku protsessi puhul ebatavaline. Väidetavalt lükkas Saksamaa oma eesistumisaja jooksul Prümi otsusega liitumise küsimuse läbi EL-i institutsioonilise raamistiku kiirustades, et see protsess võimalikult kiiresti lõpule viia. Selle tulemusena aga ei võetud arvesse tavapäraseid EL-i menetlustavasid. Euroopa Parlamendile ei antud arvamuse ja teabe kogumiseks rohkem aega kui kolm kuud. Lisaks ei taotletud Euroopa andmekaitseinspektori hinnangut uuele otsusele. (Walsch, 2008, p. 88) Nii polnud küsimus isegi Prümi otsuse sisus, kuivõrd selles, et ei võetud arvesse olemasolevaid EL-i menetlusreegleid.

Kriitikas on esile toodud ka Prümi lepingu rakendamisest tulenevaid probleeme. Tollane EL-i julgeolekuvolinik Sir Julian King on kinnitanud, et Prüm on liidu korrakaitseametitele olnud kasulikuks tööriistaks. Sellega tõstis ta esile ta küll lepingust tulenevat kasu, jättes samas tähelepanuta probleemid, nagu läbipaistvus ja andmekaitse ning lisaks võimalikud ohud seoses kodanikuõiguste, eraelu puutumatus ja süütuse presumptsiooniga. (Toom, et al., 2019, p. 51) Nimelt on Prümi süsteemis probleeme valetabamustega, mille tulemusel võivad süütud inimesed sattuda korrakaitse tähelepanu alla (Prainsack & Toom, 2012, p. 54; Toom, et al., 2019, p. 51). Selliste küsitavuste taustal on tekkinud kahtlused, kas tehniliste võimekuste arendamine uute andmekategooriate näol on õigustatud.

PRÜMI SÜSTEEMI ARENDAMINE NÄOTUVASTUSSÜSTEEMI KASUTUSELEVÕTUKS

Prümi otsuse raames on plaan uuendada tehnilist võimekust, lisades uusi andmekategooriaid. Arvestades praeguse tehnoloogia küpsust ja selle võimekust toetada kohtuekspertiisi, on järgmise põlvkonna eesmärk võtta kasutusele näopiltide vahetamine, mis tulevikus sarnaneb sõrmejälgede infovahetusega (Deloitte Consulting & Advisory CVBA, 2020, p. 10). Näiteks võimaldab näopiltide lisamine õiguskaitseasutustel kasutada näotuvastustehnoloogiaid, et tuvastada tundmatud kuritegude toimepanijad. TELEFI projektiga (European Commission, 2021) tehti kindlaks liikmesriikide tehnoloogiline võimekus teha näotuvastust ja see, kas nad on sellega juba mingil moel algust teinud. Seni on EL-i liikmesriikide näopiltide kogumine toimunud väga eri tasemel – kes kogub ainult kahtlusaluste pilte, kes kadunud inimesi ja tuvastamata surnuid. Lisaks on olnud erinev ka andmebaaside arendamine – mõni riik on arendanud andmebaase oma jõududega, teised jälle ostnud teenuse sisse. See näitab olemasolevate andmebaaside ebaühtlast taset ning teeb nende omavahelise ühildamise ka keerulisemaks.

Riikide valmisolek ja suhtumine näotuvastuse kasutuselevõttu erineb suuresti. Kuigi PPA praegu Eestis uurimistes näotuvastussüsteemi ei kasuta, on valmisolek ABIS-süsteemiga see võimalus 2022. aastal luua. Isikud, kelle näopilte hakatakse koguma, on aga kahtlustatavad, süüdistatavad ja süüdimõistetud (European Commission, 2021, p. 163). Samas ei ole näiteks Iirimaa näotuvastussüsteemi plaanis üldse kasutusele võtta (European Commission, 2021, p. 87). Nad viitavad aastatele 2019–2020, kui meedia juhtis tähelepanu sellele, et avalikele hoiakutele, mille järgi pelgavad inimesed näopiltide tuvastamist avalikest kaamerateest. Selleks on tegelikkuses ka alust, sest Suurbritannias võrreldakse tänavakaamerateest saadud pilte andmebaasides juba olevate piltidega.

Üks mitmest murekohast on näotuvastussüsteemide valepositiivsete vastuste rohkus ja sealjuures nende etniline kallutatus (Deloitte Consulting & Advisory CVBA, 2020, p. 143). Vavoul (2020, p. 3) kirjeldab seda, et praegused näotuvastustehnoloogiad on ebatäpsed näiteks just naiste ja nende inimeste tuvastamisel, kelle nahavärv ei ole valge. Nii on reaalne risk, et politsei hakkab häirima inimesi sel põhjusel, et algoritmid on kallutatud. Lisaks on küsimus selles, millise kvaliteediga ja millise nurga alt tehtud pilte andmebaasidesse sisestama hakatakse. Eestis hakatakse arvestama kindla kvaliteediga portreefotosid. Samas pole iga riik selliseid kriteeriume enesele seni seadnud. Seega, kuigi

näotuvastustehnoloogia kasutuselevõtt korraldab igapäevategevust kahtlemata kergendab, tuleb juba ette arvestada probleemidega, mis võivad valepositiivsete tulemuste tõttu mõnes ühiskonnakihis tekkida – seda nii Eestis kui ka teistes EL-i liikmesriikides.

KOKKUVÕTE

Prümi konventsiooni ehk lepingu ja Prümi otsusega liitunud Euroopa riigid võimaldavad lihtsustatud korras jagada sõrmejälgede, DNA ja sõidukite registreerimisnumbrite andmeid. Prümi lepinguga liitunud on lisaks võimalik vastastiku korraldada politseijõudude ühisoperatsioone, seda nii oma riigi territooriumile vahetu ohu ärahoidmiseks kui ka koostööna massiürituste või katastroofide korral. Prümi lepinguga liitunud riikide edukus rahvusvahelise organiseeritud kuritegevuse tõrjumisel andis Saksamaale EL-i eesistumise ajal piisavalt alust pingutada selle nimel, et Prümiga liituksid kõik EL-i liikmesriigid.

Järgmise põlvkonna Prüm liigub näotuvastustehnoloogia kasutamise poole. On lootust ja eeldusi selleks, et riikide vahel info jagamine aitab kohtuekspertiisi töötajaid ja korra-kaitseasutuste menetlejaid nende töös oluliselt edasi. Samas tuleb mõista, et senised andmed inimeste nägude kohta on korjatud eri alustel ja need on erineva kvaliteediga. Algoritmide kallutatuse võib viia selleni, et tülitatakse menetlusega mitte seotud isikuid, halvimal juhul neid ka kaasatakse menetlusse. On mõistetav, et iga uus samm kuritegude lahendamise poole on kiiduväärt. Samas, kui seatakse Prümi otsusega liitumise kohustus EL-i üleselt, ei pääse ka kallutatuse kriitikast. Praegune olukord on palju parem kui varasem, samas tuleb aga tunnustada, et infotehnoloogilist võimekust tuleb veel oluliselt arendada.

Kui on soov, et kõik EL-i riigid ja Prümi otsusega liitunud Euroopa riigid jagaksid andmeid ühtsetel alustel, oleks tarvis liikuda ka ühiste standardite poole. Kuna Euroopa riigid on suveräänse otsustusõigusega, siis pole alust eeldada, et Prümi lepingu ja otsusega liitunud riigid hakkaksid enda kodanike andmeid täpselt ühesugustel alustel omavahel jagama. Võiks eeldada, et täpsemaid tabamusi saaks juhul, kui riigid hakkaksid biomeetrilisi andmeid koguma samadel alustel. Kuid omaette küsimus on, kas kõik riigid on nõus oma elanike andmeid üle-Euroopaliste hüvede tarvis loovutama. Praegu selleks ühtne valmisolek veel puudub.

KASUTATUD KIRJANDUS

- Campbell, Z., Chandler, C. L. & Jones, C., 2020. Brussels considers pan-EU police searches of ID photos. *Politico*, 11.03.
- Council of the European Union, 2019. Next generation Prüm (Prüm.ng). Reports from focus groups / Report on Fingerprints. Brussels: Council of the European Union.
- Deloitte Consulting & Advisory CVBA, 2020. Study on the Feasibility of Improving Information Exchange under the Prüm Decisions. Final report. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Euroopa Liidu Teataja, 2006. Haagi programm: vabaduse, turvalisuse ja õiguse tugevdamine Euroopa Liidus. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/1df04e28-c7b4-4336-a711-a30e7879445e/language-et> [Kasutatud 27.10.2021].
- Euroopa Liidu Teataja, 2008. Nõukogu otsus 2008/615/JSK, 23. juuni 2008, piiriülese koostöö tõhustamise kohta, eelkõige seoses terrorismi- ja piiriülese kuritegevuse vastase võitlusega. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:32008D0615&from=EN> [Kasutatud 27.10.2021].
- Euroopa Parlament, 2021. Vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala üldaspektid. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/et/sheet/150/vabadusel-turvalisusel-ja-oigusel-rajaneva-ala-uldasppektid> [Kasutatud 27.10.2021].
- European Commission, 2021. Summary Report of the project “Towards the European Level Exchange of Facial Images”, s.l.: s.n.
- Kisand, E., 2013. Sõrmejäljed ja daktüloskoopiaekspertiisid, Tartu: s.n.
- Prainsack, B. & Toom, V., 2012. Performing the Union: The Prüm Decision and the European dream. *Studies in History and Philosophy of Biological and*, 44(1), pp. 71–79.
- Prainsack, B. & Toom, V., 2013. *Studies in History and Philosophy of Science Part C: Studies in History and Philosophy of Biological and Biomedical Sciences. Studies in History and Philosophy of Science*, 44(1), pp. 71–79.
- Toom, V., Granja, R. & Ludwig, A., 2019. The Prüm Decisions as an Aspirational regime: Reviewing a Decade of Cross-Border Exchange and Comparison of Forensic DNA Data. *Forensic Science International: Genetics*, 41, pp. 50–57.
- Topfer, E., 2011. “Network with errors”: Europe’s emerging web of DNA databases. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.statewatch.org/statewatch-database/network-with-errors-europe-s-emerging-web-of-dna-databases-by-eric-topfer/> [Kasutatud 26.10.2021].

- Walsch, C., 2008. Europeanization and Democracy: Negotiating the Prüm Treaty and the Schengen III Agreement. *Politička misao*, 45(5), pp. 81–90.
- Österreichisches Parlament, 2007. Beratungen des Ständigen Unterausschusses des Hauptausschusses in Angelegenheiten der Europäischen Union. s.l.:s.n.

MÕTTEPABERIS ON KÄSITLETUD PRÜMI LEPINGU LOOMIST, TOIMIMIST JA OSA SELLELE LEPINGULE OSAKS SAANUD KRIITIKAST.

Euroopa riigid, kes on liitunud kas Prümi lepingu või otsusega, võimaldavad lihtsustatud korras jagada omavahel sõrmejälgede, DNA ja sõidukite registreerimisnumbrite infot. Prümi lepinguga liitunutel on võimalik viia läbi politseijõudude ühisoperatsioone, seda nii oma riigi territooriumile vahetu ohu ärahoidmiseks kui ka koostööna massiürituste või katastroofide korral. Kuigi rahvusvahelise kuritegevuse tõkestamine on tänu tihedale riikidevahelisele koostööle tõhustunud, on siiski riike, kes ei soovi oma elanike isiklikke andmeid nii laialt jagada. Lisaks võib riikidevahelises koostöös saada takistuseks ebaühtlane info- ja tehnoloogiline areng.

